

A.I.D.S. και Βιο-ιατρική ηθική η Ειδική Ποιμαντική στις ενδοσυζυγικές σχέσεις

του Αθανασίου Αβραμίδη, Καρδιολόγου - Καθηγητή Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το AIDS, η αρρώστια «μάστιγα του αιώνα» ή «η πανούκλα του αιώνα» έχει προσλάβει τεράστιες διαστάσεις σε όλον τον κόσμο, με δραματικότερη την κατάσταση σε κάποιες περιοχές, όπου η εξέλιξη της επιδημίας είναι πλέον άκρως δραματική.

Φάρμακο για την αρρώστια δεν βρέθηκε ακόμη. Η ελπίδα για την «προφύλαξη με εμβόλιο», ώστε και αν μολυνθεί κανείς να μην αρρωστήσει διότι θα έχει ανοσοποιηθεί, δεν φαίνεται (παρά τους κατά καιρούς ενθουσιασμούς) ότι μπορεί να δικαιωθεί στο προσεχές μέλλον – ίσως και στο κάπως απώτερο. Οπότε το μόνο εναπομένον είναι η «πρόληψη», ώστε να μη μεταδίδεται ο ιός του AIDS από τον ένα στον άλλο άνθρωπο. Που και αυτό συναντά τεράστιες δυσκολίες.

Οι τρόποι του ιού, ως οι βασικοί και πλέον συνήθεις, είναι: α) από μολυσμένο άτομο κατά τη σεξουαλική συνεύρεση όταν δεν λαμβάνονται προφυλάξεις, β) από μολυσμένο αίμα, με την μετάγγιση ή σωματικά υγρά που περιέχουν πρόσμειξη μολυσμένου αίματος, ή από παράγωγα πήξεως από τέτοιο αίμα και, γ) από μολυσμένη μητέρα στο παιδί της πριν, κατά ή μετά τη γέννηση. Αυτή είναι η λεγόμενη κάθετη μετάδοση.

Η πρόληψη

Αποβλέπει στην αποφυγή της μεταδόσεως του ιού από τους φορείς σε άλλα άτομα. Πως όμως, όταν γενικός έλεγχος για αποκάλυψη των φορέων δεν γίνεται, ενώ αυτοί μπορεί να μεταδίδουν τον ιό και επί χρόνια χωρίς να το γνωρίζουν; Ή, πως θα προφυλαχθούν οι άλλοι από φορείς ή πάσχοντες που ενώ γνωρίζουν το τέτοιο πρόβλημά τους, δημιουργούν με την εγκληματική συμπεριφορά τους τα καινούρια θύματα;

Μπορεί να είναι υπερβολική, δεν είναι όμως και τελείως απορριπτέα ή υπόδειξη... «να σκέπτεται κανείς για τον απέναντί του το ενδεχόμενο να είναι ακόμη και φορέας».

Για την πρόληψη υπεδείχθη το «προφυλακτικό». Προσφέρει προστασία, όμως δεν είναι (αυτό που ελέγχθη) σαν τον «μπαλαντέρ» της τράπουλας που μπαίνει παντού, για να λύνει όλα τα προβλήματα. Δεν είναι ο «άσσος» στο σλόγκαν «ναι στον έρωτα, όχι στο AIDS» όπως τόσο απερίσκεπτα προβλήθηκε. Απεδείχθη δε ότι, δεν υπάρχει το απόλυτα ασφαλές προφυλακτικό. Πολλά παράγονται «ανεξέλεγκτα» ή ελέγχονται πλημμελώς, άλλα χωρίς ημερομηνία «λήξεως», ή «χαλάνε» και σπάνε με τον καιρό. Αλλά και ο τρόπος χρήσεώς τους είναι επισφαλής. Όλα αυτά αποκτούν μεγαλύτερη σημασία όταν δεν πρόκειται απλώς και μόνον για την αποφυγή μιας «μη επιθυμητής» εγκυμοσύνης κατά τις γόνιμες μέρες, αλλά για τη μετάδοση του ιού του AIDS, η οποία μπορεί να συμβεί με κάθε σεξουαλική πράξη, οποιαδήποτε ώρα και κάθε μέρα.

Υποστηρίζεται ότι μπορεί το προφυλακτικό να προσφέρει προφύλαξη ή προστασία όταν χρησιμοποιείται σωστά, μέχρι και 90%. Άλλοι όμως αυτό το αμφισβητούν.

Η ιατρική για την προφύλαξη

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας – Π.Ο.Υ. (ο Ιατρικός δηλαδή Οργανισμός του Ο.Η.Ε. με την US AIDS, ο οποίος απευθύνεται σε κάθε άνθρωπο «όπου γης» ανεξαρτήτως πολιτισμικών ή ηθικών αντιλήψεων των ανθρώπων) εις ό,τι αφορά το AIDS έχει ως κύρια επιδίωξή τους την παρεμπόδιση της μεταδόσεως του ιού με την αρμόζουσα συμπεριφορά. Με τις κατά καιρούς δε εγκυκλίους του επισημαίνει:

« Το πιο αποτελεσματικό μέσο για να αποφύγει κάποιος τη μετάδοση του ιού του AIDS με τη σεξουαλική επαφή, είναι να διατηρεί σχέση με έναν μόνο πιστό σύντροφο, ή να μην έχει καθόλου σεξουαλικές σχέσεις. Διαφορετικά πρέπει να περιορίσει όσο είναι δυνατόν τον αριθμό των σεξουαλικών του συντρόφων. Πρέπει να αποφεύγονται οι σεξουαλικές επαφές με εκδιδόμενα πρόσωπα ή άτομα που έχουν πολλούς ερωτικούς συντρόφους. Κάθε φορά δε που κάποιος έχει σεξουαλική επαφή με άτομο που μπορεί να είναι φορέας του

AIDS, πρέπει απαραίτητως να χρησιμοποιεί προφυλακτικό...».

Στο «Δεκάλογο» προστασίας από το AIDS σε γιγαντοαφίσες, ο Π.Ο.Υ. ως πρώτη οδηγία αναφέρει την : BY STAYING FAITHFUL TO YOUR SPOUSES, δηλαδή «παραμένοντας πιστοί στο συζυγικό σας σύντροφο»!

Σε ομιλία του στην Ακαδημία Αθηνών για το AIDS, ο καθηγητής και Ακαδημαϊκός Νικ. Μαρστανιώτης είπε και τα εξής: «Η έμφαση στο προφυλακτικό υποβάθμισε ένα άλλο πολύ σημαντικό μήνυμα. Το μήνυμα ότι η σεξουαλική αποχή και η απόλυτα πιστή μονογαμική σχέση δεν είναι απλώς ασφαλέστερα από τα προφυλακτικά είναι απολύτως ασφαλή! Το προφυλακτικό επομένως είναι για τους «ακρατείς», όχι όμως και πάντοτε ασφαλές.

Οι τέτοιες ιατρικές θέσεις για την προφύλαξη και την προστασία από το AIDS, με την αποχή, την εγκράτεια και τη συζυγική πίστη, απηχούν και τις απόψεις της Εκκλησίας μας (Βλ. και του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου:

α) ΙΑΤΡΙΚΟ ΒΗΜΑ Δεκ. 1993, β) ΤΟ ΒΗΜΑ 2.12.1994, γ) ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Δεκ. 1994, ως Μητροπολίτου τότε Δημητριάδος).

Προϋποθέσεις για την επιτυχία του σκοπού

Χρειάζεται συνεχής προσπάθεια. Και κάποιες προϋποθέσεις για την επίτευξη του στόχου. Διότι το γενετήσιο ένστικτο είναι πολύ ισχυρό και ατίθασο. Αφορά δε όλες τις ηλικίες και δια βίου. Δεν είναι μεν από τα βασικά για την ίδια τη ζωή του ανθρώπου όπως είναι η πείνα, η δίψα ή ο ύπνος, που αν δεν ικανοποιηθούν για κάποιο χρονικό διάστημα οδηγούν στο θάνατο. Όμως για την άσκηση της εγκράτειας στη σεξουαλική ικανοποίηση, χρειάζεται δύναμη θελήσεως ισχυρή βασισμένη σε αρχές, σε πεποιθήσεις με πίστη και αξίες, ώστε να μπορεί να είναι κανείς «κύριος του εαυτού του» για να μην «άγεται και φέρεται» από τις επιθυμίες των αισθήσεων και του ενστίκτου.

Οι ηθικές αξίες της Εκκλησίας

Η βοήθεια την οποία προσφέρει η Εκκλησία μας με τα όσα μας διδάσκει και μας εμπνέει, μας κάνει ικανούς ώστε να αποκτούμε τη συμπεριφορά που μας χρειάζεται για να προφυλασσομεθα και από το AIDS. Μας εμπνέει και μας φωτίζει η πίστη, και τότε γίνονται «πάντα δυνατά τω πιστεύοντι». Και μπορούμε να λέμε μαζί με τον Απόστολο Παύλο «πάντα ισχύω εν τω ενδυναμούντι με Χριστώ», ώστε να μπορούμε να ζούμε και «εν αγνότητι», με τη βοήθεια και τη χάρι του Θεού, χωρίς να παραδινόμαστε στην ικανοποίηση του σεξουαλικού ενστίκτου πριν την ώρα του.

Είναι δε η εγκράτεια επί του πράγματι ατίθασου γενετησίου ενστίκτου, όχι μόνο αβλαβής και κατορθωτή αλλά και «προς πάντα ωφέλιμος», όταν ασκείται με ελεύθερη τη βούληση και εκ πεποιθήσεως.

Η Ιατρική επομένως συντάσσεται με αυτό που και η ηθική διδάσκει: η καλύτερη προστασία και άμυνα για το AIDS είναι η σεξουαλική αποχή πριν από το γάμο, και η συζυγική πίστη και αφοσίωση μετά από αυτόν. Τις καλύτερες μάλιστα προϋποθέσεις επιτυχίας του σκοπού μας τις εμπνέει η διαπαιδαγώγηση «εν πνεύματι και νουθεσία Κυρίου» (Εφ. 6,4). Είναι το μέγα πλεονέκτημα των πιστών.

Ερωτήματα πιστού προς την Εκκλησία

Οι ηθικές αρχές και αξίες και τα διδάγματα της Εκκλησίας μας, είναι εκείνα που κατ'εξοχήν βοηθούν τους ανθρώπους στην άσκηση της αποχής και της εγκράτειας και εις ό,τι αφορά την προστασία από το AIDS. Τη χρήση δε του προφυλακτικού η Εκκλησία μας τη χαρακτηρίζει ως πράξη εφάρματη. Γι' αυτό και οι ακολουθούντες τα διδάγματα της Εκκλησίας, θα πρέπει να εφαρμόζουν την αποχή και την εγκράτεια ενώ με το προφυλακτικό «αμαρτάνουν». Έχει όμως λεχθεί και γραφεί από τους ιεράρχες της Εκκλησίας μας, μεταξύ τω οποίων και ο Αρχιεπίσκοπός μας κ. Χριστόδουλος, ότι «δεν απορρίπτουν τη χρήση το προφυλακτικού για όσους δεν ακολουθούν τα διδάγματα της Εκκλησίας». Άλλοι βεβαίως ιεράρχες, είναι περισσότερο «αυστηροί» περί τα τοιαύτα. Προκύπτει όμως εκ των πραγμάτων ότι γίνονται και

«παραχωρήσεις» σε κάποιες άλλες περιπτώσεις. Και μάλιστα, δεν είναι εύκολο να αμφισβητηθεί αυτό, αν σκεφτεί κανείς τι συμβαίνει με τις μητέρες εκείνες που έχουν δύο ή τρία ή και τέσσερα παιδιά και αποφεύγουν μία επόμενη εγκυμοσύνη χρησιμοποιώντας και το «προφυλακτικό». Είναι γνωστό ότι τους επιτρέπεται η προσέλευση στη Θεία Κοινωνία. Προφανώς, διότι παρεμβαίνει το «φιλόανθρωπο» και το «κατ'οικονομίαν» της Εκκλησίας.

Για το AIDS όμως τα προβλήματα δεν είναι μικρότερης σημασίας. Και ας πάρουμε την περίπτωση ενός ζεύγους παντρεμένων και με τις ευλογίες της Εκκλησίας μας. Και προκύπτει – ανεξαρτήτως δε υπάρξεως ή μη προσωπικών ευθυνών – ότι ο ένας των συζύγων είναι φορέας ή και πάσχων του AIDS έχων επομένως ανάγκη για πολλές, δύσκολες και μακροχρόνιες φροντίδες από το «έτερον ήμισυ» το οποίον όμως και αυτό κινδυνεύει να κολλήσει την αρρώστια, αν δεν χρησιμοποιεί προφυλακτικό κατά την εκπλήρωση των συζυγικών υποχρεώσεων. Για τις οποίες όμως υποχρεώσεις τόσο ενδιαφέρον και ανησυχία είχε ο θεόπνευστος Απόστολος Παύλος ώστε να γράψει: «να μην αποστερείτε αλλήλους και πάλιν επί το αυτό συνέρχεσθε...ίνα μη πειράζει υμάς ο σατανάς διά την ακρασίαν υμών» (Α' Κορ. 7,5).

Παρόμοιες, ανάλογες, αντίστοιχες περιπτώσεις σαν την ανωτέρω, υπάρχουν σε μεγάλη ποικιλία. Και ακόμη δυσκολότερες. Υπάρχει δε και κίνδυνος για διάλυση του γάμου ή για συζυγικές «απιστίες». Πολύ δε περισσότερο αν δεν είναι άνθρωποι με μεγάλη πίστη, που να αντέχει στους πειρασμούς ή συμβαίνει ο έτερος των συζύγων να έχει ασθενή πίστη ή και να μην πιστεύει καν.

Τις τέτοιες περιπτώσεις τις έχει μελετήσει η Εκκλησία μας; Και αν ναι, είναι αρκετό να απορρίπτει τη χρήση του προφυλακτικού εμμένοντας στη θέση ότι η χρήση του είναι πράξη αμαρτωλή; Μήπως όμως έτσι φορτώνει «φορτία βαρέα και δυσβάστακτα» στους ανθρώπους η Εκκλησία του Θεού και της Αγάπης;

Να όμως που φθάσαμε ακόμα και να επικρίνεται η Εκκλησία μας για τις θέσεις της στη χρήση του προφυλακτικού, και μάλιστα με δριμύτητα. Εγράφη για την 1η Δεκεμβρίου, Παγκόσμια Ημέρα για την καταπολέμηση του AIDS («Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2.12.2003):

«Χρησιμοποιείται άραγε το AIDS για να μην επαληθευτούν οι δυσοίωνες προβλέψεις του Μάλθους για τον υπερπληθυσμό, για να αντιμετωπισθεί δηλαδή το δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης» (σ.σ. ο οποίος THOMAS MALTHUS, άγγλος οικονομολόγος-δημοσιολόγος, προέβλεπε ότι με τη «γεωμετρική» αύξηση του πληθυσμού –2,4,8,16- έναντι της «αριθμητικής» προόδου της παραγωγής τροφίμων –1,2,3,4- η ανθρωπότητα θα έφθανε στην πείνα και τη δυστυχία). Και το δημοσίευμα συνέχιζε:

«Το αφόρητο είναι ότι αυτού του είδους η «ευγονική» διευκολύνεται από τη στάση αρκετών εκκλησιών και θρησκειών, οι οποίες καταδικάζουν σαν αμαρτία τη χρήση προφυλακτικού, πριμοδοτώντας έτσι την επέλαση του ιού».

Δεν είναι βεβαίως κανείς υποχρεωμένος να απαντήσει στην απαξιωτική ή αρνητική αυτή επιχειρηματολογία – αν και θα άξιζε μία κατάλληλη απάντηση εκ μέρους αρμοδίων εκ της Εκκλησίας, ώστε μερικά πράγματα να μπαίνουν επί τέλους στην ορθή τοποθέτησή τους.

Απάντηση εκ μέρους της Εκκλησίας επί των ανωτέρω, δεν υπέπεσε στην αντίληψή μου. Ενώ είναι γνωστόν ότι η Εκκλησία συνήθως απαντά και σε σαφώς μικρότερης σοβαρότητας ζητήματα (όπως π.χ. η απαντητική επιστολή στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 23.12.2004: «Ορθώς ψάλλεται» το «Δόξα Σοι Κύριε, δόξα Σοι», συντόμως, χωρίς να υποτιμάται ο Μέγας Αρχιερέυς Ιησούς, έναντι του αργώς και παρατεταμένως ψαλλομένου «Εις πολλά έτη Δέσποτα», για τον λειτουργούντα αρχιερέα).

Εις το απαξιωτικό λοιπόν αλλά και συκοφαντικό για την Εκκλησία πιο πάνω δημοσίευμα έλαβα θέση, με τη βεβαιότητα ότι, η Εκκλησία μας με τα διδάγματά της και τη Χάρη του Θεού βοηθεί και ενισχύει τους πιστούς για τη στάση τους (την και επιστημονικώς ορθή) και έναντι του AIDS (Βλ. και άρθρο μου στην ΤΟΛΜΗ, Δεκ.2004).

Υπάρχουν και άλλα ερωτήματα ακόμη, όπως και απορίες ηθικής φύσεως για την AIDS από πιστούς. Αρκετά από αυτά, μου ετέθησαν όταν έκανα σειρές εκπομπών στους ραδιοφωνικούς σταθμούς της Πειραιϊκής Εκκλησίας και της Εκκλησίας της Ελλάδας. Κάποια, αυστηρώς πνευματικής φύσεως, τα έθεσα υπ' όψη Ιεραρχών της Εκκλησίας μας προκειμένου να έχω πιο έγκυρες γνώμες επί ενός εκάστου. Δεν «ευτύχησα» όμως. Και έπρεπε να «βγάλω τα κάστανα από τη φωτιά» μόνος και αβοήθητος. Κάποια πάντως τα εξέθεσα

και γραπτώς στο ήδη εξαντλημένο βιβλίο μου «AIDS... με απλά λόγια» (2η έκδοση, ΑΚΡΙΤΑΣ 1996, 172-183).

Αρνητική προς το προφυλακτικό είναι και η Ρ/Καθολική Εκκλησία. Εντυπωσίασε όμως τον κόσμο η δήλωση του παγκοσμίως γνωστού Αββά Πιέρ του «ρακοσυλλέκτη αυτού των Παρισίων», ο οποίος σε Διεθνή Διάσκεψη για το AIDS στο Παρίσι (τον Δεκέμβριο του 1992) είτε επί λέξει: «Το να περιφρονούμε τη χρήση το προφυλακτικού ισοδυναμεί με έγκλημα». Τότε, ένας μεγάλης κυκλοφορίας γαλλικό περιοδικό έγραψε: «Με τις θέσεις του αυτές ο αδελφός Πιέρ, έσωσε την τιμή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και το μέλλον του Καθολικισμού». Αναφερόμενος δε σχετικώς μ'αυτά, ο Λιουκ Μοντανιέ (είναι αυτός που ανεκάλυψε τον ιό του AIDS) επεσήμανε ότι η «ιεραρχία της Καθολικής Εκκλησίας πρέπει να αναρωτηθεί για τις ευθύνες της» (Βλ. και Αβραμίδα «AIDS... με απλά λόγια», σελ. 182).

Επιμύθιον

Η Εκκλησία είναι «σώμα Χριστού» και «αυτός εστίν η κεφαλή του σώματος της Εκκλησίας» (Κολ. 1,18). Ημείς δε «σώμα Χριστού και μέλη εκ μέρους» (Α' Κορ. 12,27). Ο καθ' ένας μας επομένως είναι μέλος αυτού του σώματος. Στην Ελλάδα, η Ορθόδοξη Εκκλησία εποπτεύεται, διοικείται και καθοδηγείται από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας. «Βασική αποστολή της Εκκλησίας είναι να αποκαλύπτει και να καθιστά παρούσα τη θεία αγάπη στο εδώ και τώρα» (Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος, 25.12.2004). «Ο Θεός αγάπη εστίν» (Α' Ιακ. 4,8) και «πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας εστίν» (Α' Τιμ. 2,4). Προφανής επομένως και η ανάγκη εκδηλώσεως του αρμόζοντος ενδιαφέροντος εκ μέρους της Εκκλησίας μας προς «εν ασθενεία αδελφούς μας», τους κατατριχομένους από προβλήματα τα οποία σκιαγραφικώς έχουν αναφερθεί και δια του παρόντος.

Εύχομαι δε «άπαξ έτι» αυτό με το οποίο «κατέκλεισα» τις δύο εκπομπές μου (2 και 7.12.2004) στον Ρ.Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδος: «Η Θεία Φώτιση να εμπνεύσει τους Ιεράρχες μας για τις σωστότερες απαντήσεις στα (και δια του Ρ.Σ.) τεθέντα ερωτήματα» του παρόντος.